

Др Татјана Брзуловић
Станисављевић
Др Драгана Столић

**Orphan works “дела
сирочићи”**

Директива 2012/28/ЕУ

Примери из региона

2023.

Појам и дефиниција

- "Дела сирочићи" су ауторска дела заштићена ауторским правом чији се носиоци права не могу пронаћи.
- Према Конгресној библиотеци то су дела заштићена ауторским правом чије је носиоце права тешко или готово немогуће лоцирати.
- Реч је о старим фотографијама, документима, књигама, часописима и разним другим ауторским делима која се чувају у колекцијама библиотека, архива и музеја.

Узроци настанка "дела сирочића"

1. Бернска конвенција
 2. Рок трајања ауторског права
- Сматра се да је настанак "дела сирочића" уско повезан да једним од главних постулата Бернске конвенције о заштити књижевних и уметничких дела из 1886. којом је предвиђено да **ауторско право не настаје уписом у одговарајући регистар** (што је неопходно за добијање патента, односно другог права индустријске својине), **већ напросто, стварањем једног ауторског дела.**
 - **Готово сви закони о ауторском праву усклађени су са правилима Бернске конвенције**, због чега не постоји поступак регистрације, обавезе подношења захтева за признавање права, нити обавезе објављивања дела за настанак ауторског права.

Узроци настанка "дела сирочића"

- Такође, рок трајања ауторског права је непримерено дугачак, са тенденцијом сталног продужавања (за живота аутора и 70 година након његове смрти, услед чега се право коришћења ауторског дела преноси на наследнике), што може довести до настанка дела сирочића, јер се, у пракси, често дешава да наследници и не знају за постојање ауторског дела или да једноставно нису заинтересовани да на тај начин експлоатишу ауторско дело.
- Први закони о ауторском праву (САД 1790, Француски декрети 1791 и 1793) предвиђали су систем обавезне регистрације ауторских дела уз депоновање примерака тог дела.
- Тек спровођењем поступка формалне регистрације аутор или неко друго лице уместо њега, могли би постати носиоци ауторског права чији је предмет заштите то ауторско дело.

Узроци настанка 'дела сирочићи'

- Ипак, у модерном праву увођењем регистрације као правне обавезе не би се постигли очекивани ефекти који се огледају у смањењу броја дела сирочића.
- У доба масовне дигитализације, **нова ауторска дела настају готово сваке секунде на интернету**, те би подношење захтева за регистрацију и спровођење било каквог формалног поступка уписа било апсолутно немогуће.
- Као пример за то могли би узети **популарне блогере или инфлуенсере који би морали захтевати регистрацију за сваки од постова или слика које начине и поставе на друштвене мреже**.
- Такође, **систем регистрације не би могао функционисати бесплатно, а трошкови регистрације били би изузетно високи**, што би, засигурно, резултирало напуштањем система.

Еуропеана

- **Потреба да се правно уреди дигитализација у случајевима где изостаје сагласност носioca права (подразумевајући ту и дела сирочићи код којих је носилац недоступан) препозната је и у Европској унији, и то најпре кроз пројекат назван *Еуропеана*.**
- **Основни циљ овог пројекта јесте ширење знања стварањем дигиталних библиотека, које би садржале сва ауторска дела којима би корисници могли приступити са било ког места и без временског ограничења.**

Директива ЕУ/2012/28

- Европски парламент и савет 25. октобра 2012. године донели су *Директиву ЕУ/2012/28* о одређеним дозвољеним начинима коришћења дела сирочади.
- *Директива ЕУ/2012/28* састоји се од преамбуле са 25 параграфа, 12 чланова и прилога који садржи попис релевантних минималних извора потребних за пажљиву претрагу.
- У преамбули се као разлог усвајања *Директиве* наводи свеобухватна дигитализација коју спроводе библиотеке, музеји, архиви и друге институције.
- Један од главних разлога усвајања *Директиве* наводи се *Дигитални план за Европу* чије кључне активности подразумевају успостављање правног оквира који ће олакшати дигитализацију и ширење дела и друге грађе заштићене ауторским правом за коју се не може утврдити или пронаћи носилац права.

Директива ЕУ/2012/28

➤ У првом ставу члана 1. *Директива* редом наводи на кога се односе одређена коришћења дела сирочади:

1. јавности доступне библиотеке,
2. образовне институције,
3. музеје,
4. архиве,
5. институције за филмску или аудио баштину те
6. јавне организације за радиодифузију

Директива ЕУ/2012/28

- *Директива* у другом ставу члана 1. наводи три случаја ауторског дела на која се примјењује:
- дела објављена у облику књига, дневних листова, новина, часописа или других штампаних издања које чине саставни део збирки јавности доступних библиотека, образовних институција или музеја као и збирки архива или институција за филмску или аудио баштину;*
 - кинематографска или аудиовизуална дела и фонограме који чине саставни дио збирки јавности доступних библиотека, образовних институција или музеја као и збирки архива или институција за филмску или аудио баштину; и*
 - кинематографска или аудиовизуална дела и фонограме који су настали у продукцији јавних организација за радиодифузију до закључно 31. јануара 2002. и налазе се у њиховим архивима; која су заштићена ауторским или сродним правима и по први пут објављена у држави чланици или, у случају да нису објављена, по први пут емитована у држави чланици.*

Директива ЕУ/2012/28 - дефиниција

У првом ставу члана 2. *Директива* доноси нову дефиницију дела сирочића, која гласи:

„Дело или фонограм сматра се делом сирочетом ако није утврђен ниједан од носиоца права на то дело или фонограм или, чак и ако је утврђен један или више носиоца права, ниједан од њих није пронађен упркос пажљивој потрази за носиоцима права која је спроведена и евидентирана у складу с чланом 3.“

Директива ЕУ/2012/28

- Из овакве дефиниције произлазе следећа обележја.
 1. Појам „дело сироче“ може се односити на **ауторско дело или фонограм**, али с обзиром на израз „дело“ и на друге предмете сродних права.
 2. Како би одређена ауторско-правна или сродноправна заштићена интелектуална творевина била окарактеризирана као „дело сироче“ **не сме бити идентификован ни један аутор, односно коаутор.**
 3. **Уколико се може идентификовати аутор или носилац права**, односно више истих, одређена интелектуална творевина може бити дело сироче под условом да се **након што се претходно обавила пажљива претрага за носиоцем права исти не може пронаћи или с њиме успоставити контакт.**

Директива ЕУ/2012/28 - пажљива претрага

-
- Први став члана 3. одређује што се подразумева **пажљивом потрагом** приликом утврђивања организација (наведених у првом ставу 1. члана) је ли неко дело или фонограм дело сироче:
 1. организације осигуравају да се **пажљива потрага проведе у доброј вери** ,
 2. пажљива претрага **проводи се за свако дело** или другу заштићену грађу,
 3. пажљива претрага **проводи се консултовањем одговарајућих извора за дотичну категорију дела** и друге заштићене грађе ,
 4. пажљива потрага **проводи се пре коришћења дела** или фонограма .

Директива ЕУ/ 2012/28- евиденција

-
- Пети став члана 3. одређује како државе чланице морају осигурати да организације воде евиденције о својим пажљивим претрагама и да надлежним државним телима достављају:
 1. резултате пажљивих претрага које су организације спровеле и на темељу којих је донесен закључак да се дела или фонограми сматрају делима сирочићи;
 2. коришћење дела сирочићи од стране тих организација у складу с овом Директивом;
 3. све промене, у складу с чланом 5., статуса дела сирочића дела или фонограма које организације користе;
 4. важеће контакт податке дотичне организације.

Директива ЕУ/2012/28 – узајамно признавање

- **Директива** чланом 4. прописује да :
„Дело или фонограм који се, у складу с чланом 2, сматра делом сирочетом у једној држави чланици, сматра се делом сирочетом у свим државама чланицама.“
- Надаље, такво се *„дело или фонограм може користити или је доступно у складу с овом Директивом у свим државама чланицама“*.
- Оваквим прописом **Директива** уобличава **решење за различите приступе држава чланица у признавању статуса дела сирочета** који могу представљати препреку функционисању унутрашњег тржишта те коришћењу дела сирочића и прекограничном приступу тим делима.
- Осим тога, **различити приступи могу довести до ограничења слободног кретања робе и услуга који укључују културне садржаје.**

Директива ЕУ/2012/28

- Одредба члана 5. да „Државе чланице осигуравају да носилац права на дело или фонограм које се сматра делом сирочетом у било којем тренутку има могућност окончати статус дела сирочета што се тиче властитих права” тиче се изравно носиоца ауторског или сродних права којем се омогућује променити статус.
- Као што опсежна дигитализација и ширење дела представљају средство заштите културне баштине Европе тако **ауторско право представља важан алат у осигуравању да стваралачки сектор буде награђен за свој рад.**

Директива ЕУ/2012/28 – дозвољена коришћења

- У наведене сврхе у земљама ЕУ користи се раније успостављен, преовладавајући, систем ограничења ауторских права у јавном интересу, а који је прописан и Директивом ЕУ/2012/28. У складу са њом, дозвољено коришћење дела сирочади на следеће начине:
 - интерактивним чињењем доступним јавности дела сирочади у смислу члана 3 Директиве 2001/29/ЕЗ о усклађивању одређених аспеката ауторског и сродних права у информационом друштву и
 - радњама умножавања наведених дела у смислу члана 2 Директиве 2001/29/ЕЗ, за потребе дигитализације, стављања на располагање, индексирања, каталогизације, очувања или рестаурације.

Директива ЕУ/2012/28 – дозвољена коришћења

- Библиотекама, образовним установама, музејима, архивима, установама за филмско или аудио наслеђе и јавним радиодифузним организацијима, које су основане у државама чланицама, дозвољава се употреба ауторских дела са статусом дела у складу са Директивом 2001/29/ЕЗ, а у сврху постизања циљева везаних за мисије од јавног интереса, са посебним акцентом на очувању, обнови и омогућавању културног и образовног приступа делима из њихових збирки.
- Приход остварен од таквих употреба покрива искључиво трошкове дигитализације.
- Уколико се употребљавају оваква дела неопходно је да организације, приликом коришћења, означе име и презиме аутора и да, на тај начин, поступе у складу са личноправном компонентом ауторског права.

Употреба дела сирочића

- Да би се једно ауторско дело појавило на интернету и било свима доступно, неопходно је да се оно **умножи**, а затим **учини доступним јавности**. Ова два овлашћења, чине суштину постојања ауторског права.
- **Радња умножавања постоји и онда када је дело умножено на начин који није трајан**, па чак и независно од сврхе за коју је оно извршено. То даље значи да се приликом било каквог постављања заштићеног садржаја на интернет (**upload**) може учинити радња умножавања.
- **Свако лице које постави ауторско дело на интернет чини да оно, макар краткотрајно, буде забележено на серверу**. Тиме неминовно долази до повреде ауторског права уколико је изостала сагласност његовог носиоца.
- **Само носилац права има искључиво овлашћење да користи своје дело на интернету**, уколико то своје право није пренео на друго лице или дао сагласност да се то учини.

Директива ЕУ/2012/28- Прилози

1. Прилог *Директиве* наводи **најмање релевантне изворе** који су **примерени у пажљивој потрази** за сваку дотичну категорију дела или фонограма.
2. Осим прописаних минималних извора **свака држава чланица прописује изворе примерене за сваку категорију дела или фонограма**, а уз њих требало би **консултовати и изворе информација у другим државама** ако постоје докази на темељу којих се може закључити да се у тим другим државама могу пронаћи релевантне информације о носиоцима права.
3. **Прописује се** како би се потрага за носиоцима права на дела или другу заштићену грађу која је **уметнута или укључена у неко дело или фонограм треба проводити у држави чланици** у којој се проводи пажљива потрага за делом или фонограм који садрже уметнуто или укључено дело или другу грађу.

Директива ЕУ/2012/28

1. за објављене књиге:

(а) збирке обавезних примерака, библиотечке каталоге и нормативне датотеке које воде библиотеке и друге институције;

(б) удружења издавача и аутора у дотичној земљи;

(ц) постојеће базе података и регистре:

WATCH (Writers, Artists and their Copyright Holders),

ISBN (International Standard Book Number) и базе података о књигама у штампи;

(д) базе података надлежних удружења за колективно остваривање права, посебно организација за права репродуковања;

(е) изворе који повезују вишеструке базе података и регистре:
VIAF (Virtual International Authority Files)

ARROW (Accessible Registries of Rights Information and Orphan Works);

Директива ЕУ/2012/28

2. за новине, часописе, дневне листове и периодичне публикације:

- (а) **ISSN** (International Standard Serial Number) за периодичне публикације;
- (б) речнике и каталоге из библиотеке и збирки;
- (ц) збирке обавезних примерака;
- (д) удружења издавача те удружења аутора и новинара у дотичној држави;
- (е) базе података надлежних удружења за колективно остваривање права, посебно организација за права репродуковања;

Директива ЕУ/2012/28

3. за визуелна дела, укључујући ликовна уметничка дела, фотографије, илустрације, нацрте, архитектуру, скице каснијих дела и друга слична дела која се налазе у књигама, дневним листовима, новинама и часописима те у другим делима:

- (а) изворе наведене под тачкама 1. и 2.;
- (б) базе података надлежних удружења за колективно остваривање права, посебно за визуелне уметности, укључујући и организације за права репродуковања;
- (ц) према потреби, базе података агенција за архивирање слика;

Директива ЕУ/2012/28

4. за аудиовизуелна дела и фонограме:

- (а) збирке обавезних примерака;
- (б) удружења продуцента у дотичној држави;
- (ц) базе података институција за филмску или аудио баштину и националних библиотека;
- (д) базе података са релевантним нормама и ознакама као што је:

ISAN (International Standard Audiovisual Number) за аудиовизуалну грађу

ISWC (International Standard Music Work Code) за музичка дела

ISRC (International Standard Recording Code) за фонограме;

Директива ЕУ/2012/28

- ◆ (е) базе података надлежних удружења за колективно остваривање права, за ауторе, извођаче, продуценте фонограма и продуценте аудиовизуелних дела;
- ◆ (ф) пописе сарадника и друге информације, које се појављују на омоту дела;
- ◆ (г) базе података других удружења које представљају одређену категорију носитеља права.

Промена статуса дела сирочади

- Чланом 5 Директиве ЕУ/2012/28 допуштена је промена статуса дела сирочади.
- Наиме, свако лице које се препозна као носилац права за овакво дело може да затражи промену статуса и поврати своје ауторско право. Уколико је, пре промене статуса дела, корисник употребљавао то дело, неопходно је обезбедити носиоцу права праведну накнаду.
- За употребу дела којем се променио статус праведну накнаду су дужне одредити надлежне институције у оквиру ЕУ, при чему би свака држава чланица требало да одреди услове и околности под којима долази до реализације исплате накнада.

Промена статуса дела

- Приликом исплате накнада мора се водити рачуна о томе да је употребом дела нанета штета носиоцу права,
- као и о томе да ли је носилац права физичко или правно лице,
- јер су физичка лица у далеко је незавиднијем положају када дају лиценцу за коришћење свога дела или када преносе имовинско-правна овлашћења, јер се налазе у позицији слабије уговорне стране.

Србија

- Питање регулисања статуса и употребе дела сирочади у Републици Србији **постало је актуелно 2002. године** када је започео процес дигитализације културног наслеђа.
- **Иницијатива за покретање пројекта потекла је од Националног центра за дигитализацију** и том приликом је осмишљена дигитална библиотека Србије која до данас садржи преко 60 дигиталних збирки са око милион дигиталних докумената.
- Поред тога, **Европска агенција за реконструкцију од 2008. године** започела је са дигитализацијом кинематографских дела, похрањених у збиркама Југословенске кинотеке.

Србија

- Како би се побољшала инфраструктура дигитализације културног наслеђа у Србији **1. августа 2017. године** Министарство надлежно за културу, Математички институт САНУ и компанија Телеком Србија склопили су споразум, на основу кога је септембра 2017. године Министарство културе и информисања донело **Смернице за дигитализацију културног наслеђа у Републици Србији.**
- Смернице су објављене на интернет страници надлежног министарства, **у сврху уједињеног поступања установа задужених за дигитализацију културног наслеђа.**
- Министарство културе и информисања покренуло је **иницијативу за регулисањем поступка дигитализације**, те се истим актом предвиђа и **формирање Комисије за дигитализацију и стратегије о развоју културе Републике Србије у року од 10 година (2017-2027. године).**

Србија

- Под дигитализацијом је у Смерницама за дигитализацију културног наслеђа Републике Србије предвиђен свеобухватан поступак који се односи на развој дигиталних каталога културног наслеђа, превођење из аналогне форме у дигиталну одговарајуће документације о културном наслеђу, развој алата и инструмената, чување културног наслеђа, развијање мреже информационих система о културном наслеђу које је дигитализовано, као и обезбеђивање приступа грађи у дигиталном облику и обезбеђивање коришћења те грађе у оквиру законских прописаних ограничења.
- Културно наслеђе, документовано на овај начин, омогућава квалитетнији научно-истраживачки рад, образовано друштво, као и економски развој земље.

Србија

- Иако постоји актуелна потреба, **Законом о ауторском и сродним правима Републике Србије још увек се не регулишу ауторска дела која имају статус дела сирочади.**
- Са друге стране, дигитализација се помиње само у члану 202 наведеног закона.
- Према томе, када је реч о делима сирочићима, **српско право још увек није усклађено са правом Европске уније, јер Закон о ауторском и сродним правима није измењен у складу са правилима која постоје у Директиви ЕУ/2012/28 и Директиви (ЕУ) 2019/790.**
- Дакле, у домаћем законодавству и даље постоји проблем дела сирочади, иако је Закон о ауторском и сродним правима добрим делом усаглашен са међународним прописима

Србија

- Једино ограничење под које би се могла подвести употреба дела сирочади јесте оно које је предвиђено **чланом 45** Закона о ауторском и сродним правима, а чија је садржина усмерена на **умножавање дела из сопственог примерка**, тј. уколико институције које врше умножавање то могу чинити **искључиво у некомерцијалне сврхе**, дакле, ако не могу остваривати ни посредну ни непосредну корист од таквог искоришћавања ауторског дела које се налази у статусу дела сирочади.
- То даље значи да, **уколико примерци ауторских дела буду умножени, они не могу бити интерактивно учињени доступним јавности на интернету, на начин који би одговарао потребама дигитализације.**

Србија

- Сем наведеног, ниједно друго, законом предвиђено ограничење, не би могло бити примењено на дигитализацију дела сирочади, те би **Законом о ауторском и сродним правима** требало изричито уредити статус тих дела и ситуације у којима би могло бити допуштено њихово коришћење у јавном интересу.
- Приликом измена законодавства у овој области Република Србија могла би се угледати на добар пример законодавства Републике Хрватске, са којом дели правно наслеђе.
- Закон о ауторском и сродним правима Републике Хрватске измењен је 2014. године како би био у складу са Директивом ЕУ/2012/28.

Хрватска

- **Измене закона подразумевале су додавање два члана - 12а и 12б који су посвећени регулисању статуса дела сирочади.**
- **Чланом 12а дело сироче је одређено као дело за које ни након спроведене темељне претраге није идентификован аутор, или ни један од коаутора дела, или дело чији аутор или аутори нису пронађени, чак иако је један или више коаутора дела идентификован.**
- **Темељна претрага регулисана у члану 12б, а установљена је и дужност јавних библиотека, образовних установа, музеја, архива, установа за филмску и аудиобаштину и јавних радиодифузних организација основаних у Хрватској да изврше идентификацију и/или пронађу аутора или коаутора у циљу утврђивања статуса дела.**
- **Темељну потрагу морају извршити у доброј вери, а пре употребе дела испитујући релевантне изворе.**

Хрватска

- **Јавне институције дужне су водити евиденцију о проведеним пажљивим потрагама те податке из тих евиденција достављати Државном заводу за интелектуално власништво (у наставку ДЗИВ).**
- **ДЗИВ је национална институција која прослеђује податке о резултатима проведених пажљивих потрага *Уреду за хармонизацију на унутарњем тржишту* Европске уније са седиштем у Аликантеу, ради њихове похране у јединствену јавно доступну базу података дела сирочади.**

Словенија

Измена словеначког закона о ауторским и сродним правима подразумевала је усаглашавање са Директивом ЕУ/2012/28.

Додати су чланови 50 а, б, в, ч, д и е

- Слободно умножавање дела сирочића
- Дефинија дела сирочића
- Објашњење детаљне претраге
- Вођење евиденције о претрагама
- Престанак статуса дела сирочета
- Дозвољено коришћење дела сирочићи

Слободно умножавање и јавна доступност дела сирочића

Члан 50а

- (1) Јавно доступни архиви, библиотеке, музеји, образовне установе, установе филмског или аудио наслеђа и јавне радиодифузне организације могу, ради обављања послова од јавног интереса, а посебно очувања и рестаурације својих збирки и обезбеђивања културни и образовни приступ њима, укључујући дигиталне колекције, чине дела сирочиће из својих збирки доступним јавности и слободно их репродукују ради њихове дигитализације, одлагања, обележавања, каталогизације, очувања или рестаурације.

Слободно умножавање и јавна доступност дела сирочића

-
- (2) Правна лица из претходног става могу остваривати приходе коришћењем дела сирочића искључиво за покриће трошкова репродукције и стављања на располагање јавности.
 - (3) Правна лица из става 1. овог члана могу уговором пренети на друго лице извођење умножавања или стављања на располагање јавности.
 - (4) Приликом коришћења застарелог дела, правна лица из става 1. овог члана дужна су да наведу аутора дела и његовог правног следбеника, ако је познат.

Дефиниција

Члан 506

(1) Делом сирочићи из става 1. претходног члана сматра се дело чији се аутори ни након пажљиве претраге нису могли пронаћи нити идентификовати, а које је заштићено овим законом

- и објављено је за први пут у држави чланици Европске уније,
- или ако није објављено или јавно објављено први пут,
- или дело које никада није објављено или објављено у држави чланици Европске уније.

Дефиниција

(2) Према претходном ставу, само: - књига, часопис, новински или други текст, аудиовизуелно дело и фонограм и друго ауторско дело које је њихов саставни део или је у њима обухваћено може се сматрати делом сирочетом, из збирки јавно доступних архива, библиотека, музеја, образовних установа или установа филмског или аудио наслеђа и - аудиовизуелних дела и фонограма и других ауторских дела која су њихов саставни део или су у њима укључена, а настала су путем јавног емитовања организације закључно са 31. децембром 2002. године или је настала по њеном налогу за искључиво коришћење ове или друге јавне радиодифузне организације у копродукцији и налази се у њеној архиви.

Дефиниција

3. Ако дело из претходног става има више аутора, његово коришћење у складу са ставом првим претходног члана могуће је и када ни након пажљивог претраживања није било могуће идентификовати или пронаћи све ауторе, али су идентификовани и пронађени аутори дозволили употребу образовне установе или установе филмског или аудио наслеђа и - аудиовизуелних дела и фонограма и других ауторских дела, који су њихов саставни део или су у њима обухваћени, а које је израдила јавна РТВ организација закључно са 31.12.2002. или су настале пре тог датума по његовом налогу за искључиво коришћење ове или друге јавне радиодифузне организације у копродукцији и налазе се у њеној архиви.

Детаљна претрага

Члан 50ц

- (1) За свако дело из претходног члана извршиће се ревностно претраживање пре његовог коришћења у доброј вери и испитивањем најмање оних извора наведених у прилогу који је саставни део овог закона.

Уколико постоје докази из којих се може закључити да би се релевантни подаци о аутору могли наћи у другим земљама, врши се и преглед извора информација у тим другим земљама.

- (2) Марљива претрага се врши у држави чланици Европске уније у којој је дело први пут објављено, или ако није објављено, прво пут јавно саопштено.

Детаљна претрага

-
- (3) Ако се ради о аудиовизуелном делу, детаљна претрага се врши у држави чланици Европске уније у којој произвођач има седиште или пребивалиште.
 - 4) У случају дела које није објављено или саопштено јавности у држави чланици Европске уније, а које је у власништву правног лица из става 1. 50а члана овог закона врши се пажљива претрага у држави чланици Европске уније у којој ово правно лице има седиште.
 - (5) Правна лица из става 1 члана 50а овог закона могу поверити извршење претреса са дужном пажњом другом лицу.

Евиденција претраге

Члан 50ч

(1) Правна лица из става 1. члана 50а овог закона воде евиденцију о извршеним претресима, у којој чувају:

1. тачну идентификацију ауторског дела, који према резултатима детаљне провере сматра се делом сироче ,
2. подаци о начину коришћења дела сирочета ,
3. свака промена статуса дела сирочета сирочета у складу са чланом 50д овог закона и
4. документи из којих се види евидентно да је обављен пажљива претрага у складу са претходним чланом.

Евиденција претраге

Члан 50ч

2) **Правна лица из члана 50а** првог става овог закона дужна су да податке из прве, друге и треће алинеје претходног става и своје контакт податке без одлагања достављају министарству надлежном за културу, путем наменске апликације.

Министарство надлежно за културу, одмах по пријему ових података, прослеђује их онлајн бази података канцеларије Европске уније одговорне за интелектуалну својину путем наменске апликације.

(3) **Није потребно извршити дубинску потрагу за ауторско дело које је већ уписано као сироче дело у јавно доступну онлајн базу података Канцеларије Европске уније надлежне за интелектуалну својину.**

Престанак статуса сирочета

Члан 50д

- (1) Ако се пронађе или идентификује аутор дела које се према овом закону сматра делом сироче, правна лица из става 1. члана 50а овог закона, чим сазнају за њега, престану да користе овај рад.
- (2) Аутор дела сироче има право на правичну накнаду за коришћење свог дела до тог тренутка, коју може захтевати од правног лица из члана 50а овог закона, које је користило његов рад.

Престанак статуса сирочета

(3) Приликом утврђивања висине правичне накнаде узимају се:

- 1. трошкови спровођења детаљне претраге,**
- 2. трошкови и приходи у вези са стављањем на увид јавности дела сироче,**
- 3. трошкови репродукције и**
- 4. трошкови потенцијалне штете носиоцима права.**

Такође се води рачуна о јавном интересу у области културе, дефинисаном законом, којим се уређује остваривање јавног интереса у култури и мисије појединих јавних установа или јавних агенција, утврђених њиховим оснивачким актом.

(4) Начин обрачуна правичне накнаде из става 2. овог члана и начин њене исплате утврђује Влада Републике Словеније на предлог министра надлежног за културу.

Дозвољено коришћење дела

- (1) Јавно доступни архиви, библиотеке, музеји, установе филмског или аудио наслеђа и јавне РТВ организације могу, ако тиме не желе остваривање посредне или непосредне економске користи, слободно ставити на располагање јавности на некомерцијалној основи веб-странице дела ван легалног промета, које трајно имају у својим збиркама, и репродукују их у ту сврху, укључујући и базе података које се могу обрадити у ту сврху.
- (2) Употреба из претходног става дозвољена је само ако, у складу са законом којим се уређује колективно остваривање ауторског и сродних права, не постоји репрезентативна колективна организација за колективно остваривање права у случајевима умножавања, дистрибуције, комуникације јавности или ставља на располагање јавности дела из претходног става, која није намењена остваривању посредне или директне економске користи.

Дозвољено коришћење дела

- (3) Аутор може у сваком тренутку искључити коришћење свог дела из става 1. овог члана.
- (4) У случају из става 1. овог члана сматра се да се дела ван правног промета користе искључиво у држави чланици Европске уније у којој је правно лице из става 1. овог члана, има седиште.
- (5) У случајевима из става 1. овог члана мора се навести извор и ауторство дела, ако је то назначено на коришћеном делу.

Orphan Works database

Unesite bilo koju riječ za pretraživanje na ovoj stranici...

Što je baza podataka o djelima siročadi? ▾

Gdje mogu pronaći bazu podataka o djelima siročadi? ▾

Postoji li priručnik, upute ili vodič za korisnike baze podataka? ▾

Zaboravio/zaboravila sam svoje korisničko ime. Kako ga mogu ponovno postaviti? ▾

База података дела сирочића

- Најважнији резултат доношења *Директиве* ЕУ/2012/28 јесте **формирање јединствене базе података, која за предмет има дела сирочића** (*Orphan Works Database*).
- Надлежни орган који се стара о овој бази података је **Завод за интелектуалну својину Европске уније** (*European Union Intellectual Property Office – EUIPO*) са седиштем у Аликантеу, у Шпанији.
- Овај орган **прима информације о делима којима је одређен статус дела сирочета из свих држава чланица ЕУ, на основу спроведене темељне потраге које су спровеле институције, уз достављање доказа.**
- Примљене чињенице наводе се у бази података, како би свака надлежна управа, из било које државе чланице, могла лако приступити овој бази и дати потребне информације о делу за које је немогуће пронаћи или лоцирати носиоца права.

База података дела сирочића

- Ауторско дело које је у некој држави чланици ЕУ проглашено за дело сироче, имаће такав статус у свим државама чланицама ЕУ.
- На овај начин формира се **јединствен регистар** коме могу приступити сви потенцијални корисници ауторског дела које има статус дела сирочета, али и сва она лица која су, потенцијално, носиоци права.
- **Уколико препознају своје дело у бази података, носиоци ауторског права имају право да затраже промену статуса свога дела и брисање из регистра.**
- У многим државама чланицама ЕУ постоје унутрашња акта којима се налаже корисницима да, пре него што спроведу темељну потрагу за носиоцем права, прво консултују базу података дела сирочади ЕУ.

База података дела сирочића

- Пример за то је Шпанија, где је оваква обавеза предвиђена Краљевском уредбом 224/2016 од 27. маја 2016. године.
- Уколико се покаже да база не садржи потребне информације, тек онда се спроводи темељна потрага и консултују се остали извори информација.
- Корисници су у обавези, да након спроведене темељне претраге доставе надлежном органу назив дела које је у питању и информације до којих су дошли током консултовања извора, као и коришћене изворе.
- Информације до којих се дошло надлежни орган је дужан да региструје у бази података ЕУ, како би оне могле бити доступне јавности.

База података дела сирочића

- База података ЕУ функционише на једноставан начин, користећи опције претраживања на 24 језика.
- Постоји и могућност филтрирања података приликом претраге кроз падајуће меније.
- Филтери могу бити различити, попут наслова, описа, категорија и носиоца права, надлежног органа који је извршио регистрацију, информација у вези са публикацијом, држава објављивања-емитовања, назив издавача, итд.
- Подаци из укупно 32 земље обухваћени су овом базом података.
- Реч је о свим земљама чланицама ЕУ којима су придодате Швајцарска, Лихтенштајн, Норвешка и Исланд.

Литература:

1. Baza podataka o delima siročići. Dostupno na:

<https://euipo.europa.eu/ohimportal/en/orphan-works-database>

2. Directive (EU) 2019/790 on copyright and related rights in the Digital Single Market and amending Directives 96/9/EC and 2001/29/EC [Direktiva (EU) 2019/790 o autorskim i srodnim pravima na jedinstvenom digitalnom tržištu i izmeni direktiva 96/9/EZ и 2001/29/EZ], Official Journal Legislation, 130, 17.5.2019, p. 92–125.

Preuzeto sa: <https://eurlex.europa.eu/eli/dir/2019/790/oj>

3. Directive 2001/29/EC on the harmonisation of certain aspects of copyright and related rights in the information society, [Direktiva 2001/29/EC o usklađivanju određenih aspekata autorskog i srodnih prava u informacionom društvu.], Official Journal Legislation, 167, 22.6.2001, p. 10–19.

Preuzeto sa: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32001L0029>

4. Directive 2012/28/EU on certain permitted uses of orphan works [Direktiva o određenim dozvoljenim načinima korišćenja dela siročadi], Official Journal Legislation, 299, 27.10.2012, p. 5–12.

Preuzeto sa: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32012L0028>

Литература:

5. Popović, D. (2018). Pravni režim digitalizacije primeraka autorskih dela u pravu Srbije i u pravu Evropske unije: Vuk Radović (urednik). Usklađivanje poslovnog prava Srbije sa pravom Evropske unije, Beograd, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, str. 243-260
6. Pravilnik o bližim uslovima za digitalizaciju kulturnog nasleđa, *Službeni glasnik RS*, br. 76/18
Smernice za digitalizaciju kulturnog nasleđa Republike Srbije. 2017. Ministarstvo kulture i informisanja. Dostupno na:
<http://www.kultura.gov.rs/docs/dokumenti/propisi-iz-oblasti-kulture/smernice-za-digitalizaciju-kulturnog-nasledja-u-republici-srbiji.pdf>
7. Strategija Vlade RS. 2018. Strategija razvoja intelektualne svojine za period od 2018. do 2022. godine. *Sl. glasnik RS*, br. 78/18
8. Vukićević, V. B. (2011). Digitalizacija kulturnog nasleđa u funkciji ostvarivanja ciljeva kulturne politike. *Kultura*, (130), str. 165-182
9. Zakon o autorskom i srodnim pravima, *Sl. glasnik RS*, br. 104/09, 99/12, 29/16 – odluka US i 66/19.

Литература

10. **Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima. // Državni zavod za intelektualno vlasništvo (studenj 2018). Dostupno na:**
http://www.dziv.hr/files/File/zastita/zakon_autorsko_HR.pdf
11. **Zakon o avtorski in sorodnih pravicah (Uradni list RS, št. 16/07 – uradno prečiščeno besedilo, 68/08, 110/13, 56/15, 63/16 – ZKUASP, 59/19 in 130/22) Dostupno na:**
<http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO403>
12. **Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o autorskom pravu i srodnim pravima. // Narodne novine (listopad 2014). Dostupno na:**
https://narodnenovine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2014_10_127_2400.html
13. **Marković S., Popović, D. (2018). Pravo intelektualne svojine. Beograd, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu**

HVALA NA PAŽNJI!

brzulovic@unilib.rs

stolic@unilib.rs

